

GÖTEBORGS UNIVERSITET

*Den inspirerade skriften:
en exemplifiering genom texter av Thomas av Aquino*

*The inspired scripture:
exemplified by writings of Thomas of Aquino*

RKT 145, kandidatuppsats, teologi

Vårterminen 2012

Författare: John Lomberg

Handledare: Bo Claesson

Abstract

Titel: Den inspirerade skriften - en exemplifiering genom texter av Thomas av Aquino.

Författare: John Lomberg

Nyckelord: Teolog, inspirerad skrift, sanning, potential, kärlek

Syftet med denna uppsats är att studera hur den som skapar teologi påverkas av det som antas vara inspirerad skrift. Jag har undersökt hur Thomas av Aquino ser på den växande processen hos en person som studerar inspirerad skrift. Jag har även studerat vad målet är med att studera teologi, och Aquinos syn på sanning, kärlek och att uppnå full potential som människa. I uppsatsen har jag utgått ifrån en teori, dels framställd av teologen Mark A. McIntosh i boken *Divine Teaching*. Där poängterar han att då en människa studerar Gud, så verkar Gud genom människan. Genom att vidga denna teori genom teologen Paul J. Achtemeier har jag sedan undersökt texter av Thomas av Aquinos. I studien har jag använt mig av primärkällor av Aquino, samt sekundärkällor av teologer och forskare som har studerat Aquinos verk. En kort sammanfattning av vad jag har kommit fram till visar att Thomas av Aquino menar att Gud verkar genom teologen och uppenbarar sanningar. Uppenbarelsen går till viss del att förklara filosofiskt och även vetenskapligt, men det är även en del som inte låter sig förklaras utan är ren uppenbarelse. Resultatet visar att sanningen inte går att förklara enligt Aquino, däremot kan den uppenbaras till en viss del då människan går mot mer fulländning i det gudomliga. Nämnade teorier visar att den inspirerade texten kan ses som samverkan mellan uppenbarelse, tro, erfarenhet, miljö och kultur. Den som skapar teologi ingår i denna samverkan.

Tack!

Att skriva denna uppsats har varit en intressant resa i Aquinos värld. Att analysera hans material utifrån frågeställningen har varit berikande och glädjefyllt. Jag vill tacka dem som har hjälpt mig med material, samt min familj som funnits vid min sida. Ett stort tack också till de författare vars texter jag har haft förmånen att studera och filosofera över.

John Lomberg

Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	s.1
1.1 Inledning.....	s.1
1.2 Syfte.....	s.2
1.3 Frågeställning.....	s.2
1.4 Metod.....	s.3
1.5 Teori.....	s.4
1.6 Struktur.....	s.4
1.7 Avgränsningar.....	s.5
2. Den Inspirerande skriften.....	s.6
2.1 Hur påverkas den som studerar inspirerad skrift enligt McIntosh?.....	s.6
2.2 Inspirerad Skrift.....	s.7
2.3 Thomas av Aquino.....	s.9
2.4 Aquinos Visdom.....	s.9
2.5 Aristoteles.....	s.10
3. Hur påverkas teologen?.....	s.11
3.1 Teologi- Filosofi.....	s.11
3.2 Uppenbarelse.....	s.12
3.3 Tro- Vishet.....	s.14
3.4 Vishet.....	s.14
4. Vad är målet med att studera inspirerad skrift?.....	s.16
4.1 Teologi.....	s.16
4.2 Filosofi.....	s.17
4.3 Sanning.....	s.18
4.4 Nyckeln- Kärlek.....	s.19
4.5 Potentialer.....	s.20
4.6 Målet- Lycka.....	s.22
5. Avslutande diskussion.....	s.23
5.1 Teologi –den främsta studien.....	s.23
5.2 Förslag på fortsatt forskning.....	s.29
6. Sammanfattning.....	s.30
Referenser.....	s.31

1. Introduktion

1.1 Inledning

Denna studie undersöker hur den som skapar teologi påverkas i sin verksamhet. Thomas av Aquino utgår ifrån att det är Gud som verkar i teologen. Jag relaterar detta till frågor och antaganden kring den "inspirerade skriften". Det är en skrift som är inspirerad av Gud och som inspirerar människan. Är Bibeln en "Inspirerad skrift"? Viktiga frågor blir då hur den som läser och använder sig av Bibeln påverkas. Jag använder mig av texter av Thomas av Aquino som exempel på skrift som kan antas vara inspirerad.

I denna uppsats kommer den "inspirerade skriften" främst att syfta på Bibeln. Jag är medveten om att det finns fler inspirerade skrifter, och att gränsen för vad som bör kallas en inspirerad skrift är flytande. Ett annat exempel skulle kunna vara *Bhagavad Gita*. Det kan också vara dikter, poesi och så vidare.

Jag har använt mig av en bok med titeln *Divine Teaching*, skriven av teologen Mark A. McIntosh, för att formulera min frågeställning. I boken tar författaren upp tanken om att det är Gud som teologen studerar. Hur påverkas då teologen? Ett exempel ifrån boken är att då en person lär sig ett språk, behövs ofta en ordbok för att lära sig språket. Detta hindrar dock inte personen ifrån att resa till landet, möta kulturen och verkligen använda språket. McIntosh menar att Bibeln fungerar som en ordbok för att fördjupa relationen och förståelsen av Gud. För att lära känna Gud. Att möta Gud är som att bemöta den nya kulturen i landet man besöker. Bibeln är i den meningen inte det slutgiltiga målet. Det är något helt annat som inte Bibeln kan förklara. Det kan endast upplevas genom uppenbarelse. För Thomas av Aquino var studiet av Teologi en möjlighet för Gud att ta del av människans liv och forma det. Han liknar det vid en eld som tar del av ett vedträ och att de blir ett (McIntosh 2008, s. 6). Att studera Gud är, enligt Aquino, mycket vist då han är skaparen av allt. Gud är enligt Aquino den första orsaken till allt och det slutgiltiga.

Det finns olika modeller att förklara religiösa erfarenheter, och det är på det sättet jag vill framföra förklaringarna i denna uppsats. Inte som ett försök att beskriva något. Om något är bortom det vi kallar naturligt, eller är för naturligt för att vi ska kunna se det, då det inte kan

beskrivas med våra mänskliga sätt att resonera, kan man endast försöka göra en modell för att beskriva det. Ett exempel är kvantfysiken, inom vilken man redan på Einsteins tid talade om att tid och rum är relativt. Det vill säga, universum existerar inte i tid och rum, men tid och rum existerar i universum. Eftersom vårt sätt att se på världen är uppbyggt kring tid och rum, så blir det annorlunda för oss att tänka utan dessa två faktorer. Om jag ber någon förklara hur ett liv utan tid och rum skulle se ut kan det tyckas märkligt att svara på den frågan. Det närmaste man kan göra är att skapa en förklaringsmodell för att söka förklara. Inom kvantfysiken har det ofta funnits flera modeller för att förklara det vi inte kan resonera om kring. Två exempel är relativitetsteorin och strängteorin. Det är förklaringsmodeller utifrån vår önskan att förstå. På det sättet vill jag förmedla svaret på grundfrågan i denna uppsats. Som en modell bland flera.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att studera hur den som skapar teologi påverkas av det som antas vara inspirerad skrift, och innebörden i denna påverkan. Jag undersöker innebörden i, och konsekvenserna av teori och antagande om det som kan benämnas som "den inspirerade skriften". Jag utgår från exegeten Paul J. Achtemeiers teori och antagandet om att det är Gud som verkar i teologen, vilket är utgångspunkten i en bok av teologen Mark A. McIntosh med titeln *Divine Teaching*. Sedan exemplifieras detta genom tolkning och analys av några texter av Thomas av Aquino.

Genom Aquinos texter samt Achtemeiers teori angående den inspirerade skriften, försöker jag påvisa McIntosh påstående om att det är Gud som verkar i den som studerar inspirerad skrift. Genom uppsatsen för jag en diskussion av ovan nämnda teorier och påståenden med Aquinos texter som exempel.

1.3 Frågeställningar

Hur påverkas den som studerar "inspirerad skrift"?

- Vad är det som påverkar teologen?

- På vilket sätt växer en människa som studerar teologi?
- På vilket sätt ger det sig till uttryck i personens liv?

1.4 Metod

Jag har valt att studera Thomas av Aquino då han som teolog är central och en mycket intressant person samt en erkänd kyrkofader. Min förhoppning är att en del svar på mina frågor kommer att ges då jag fördjupar mig i hans texter. Jag använder mig av McIntosh bok *Divine Teaching* från 2008 för att formulera frågeställningen. Reflektioner kring hans texter genomsyrar uppsatsen.

Jag tolkar texterna vilket gör att min undersökning är av hermeneutisk art. Hermeneutisk texttolkning beskrivs av Werner Jeanrond i boken *Theological Hermeneutics* från 1991. Där framträder tydligt hur den hermeneutiska texttolkningen har förändrats i kristendomens historia, samt vilket inflytande filosofer och teologer har haft inom texttolkningen. Där beskrivs även hur vår texttolkning har påverkat uppfattningen av kristendomen. Då Bibeln är en skrift som har ett metaforiskt och symboliskt språk finns det utrymme för texttolkning. Vilket har följt kristendomen genom seklen. Detta kan ofta ha gett en delad bild av Bibelns djupa budskap.

Jag kommer att studera Aquinos skrifter och analysera materialet, då framför allt texter ur *Summa Theologie* och *Summa Contra Gentiles*. Jag kommer även att använda mig av en del material av teologer och forskare som har studerat Aquinos texter. Efter att texterna har analyserats kommer jag att försöka besvara grundfrågan.

Aristoteles påverkan på Aquino kommer att förklaras, då Aquino hämtade mycket inspiration därifrån. För Aquino var filosofi och teologi oskiljaktiga. Han menade att de härstammade ifrån samma källa och gick emot samma mål. Detta ska jag analysera och studera.

En person som studerar "inspirerad skrift" inspireras genom uppenbarelse enligt Aquino. Detta är en inre process. Orden är en källa till inspiration. Då källan till uppenbarelse kommer inifrån påverkar det studien till en viss del, eftersom ord inte kan beskriva svaret. Orden i sig har inget värde, utan det är vad de uppenbarar. När jag skriver "Inspirerad skrift"

i uppsatsen kommer jag till stor del att syfta på Bibeln, även om andra skrifter också kan vara gällande.

1.5 Teori

McIntosh skriver i boken *Divine Teaching* att den riktige läraren av kristen teologi är, i den djupaste meningen, författaren till allt som existerar (McIntosh 2008, s. 98). Det vill säga att det är Gud själv som är författaren. Enligt McIntosh antar även Aquino att Gud påverkar och leder den som söker sanningen. Jag använder mig av Paul J. Achtemeiers teori om den inspirerade texten. Detta innebär ett utforskande av innebörden i McIntosh påstående.

Grundtanken med syfte och frågeställningar i uppsatsen är då att ta reda på, på vilket sätt teologen påverkas, samt vad som påverkar teologen. Hos McIntosh finns tanken att det är Gud som påverkar den som studerar inspirerad skrift för och i skapandet av teologi.

1.6 Struktur

Kapitel 1 utgörs av uppsatsen inledande del. I kapitel 2 gör jag, efter att ha redovisat teorierna hos McIntosh och Achtemeier om den inspirerade texten, en introduktion till Thomas av Aquino och relaterar honom till Aristoteles. Jag förklarar vad som menas med inspirerad skrift, samt gör en introduktion till McIntosh syn på grundfrågeställningen.

I kapitel 3 går jag, utifrån en modell om sambandet mellan teologi och filosofi, in på hur Thomas av Aquino ser på sambandet mellan filosofi och teologi. När uppenbarelsen gör sig gällande samt när filosofin och teologin går sida vid sida.

Sedan skriver jag om vad som är målet med att studera teologi. Kärleken och sanningen är det stora temat för den som studerar Gud och det ges stort utrymme. När jag analyserar materialet kommer jag att använda mig av texter av och om Thomas av Aquino för att

härleda Aquinos tankar och ståndpunkter. Jag kommer att sammanfatta mitt material samt mina tankar och försöka besvara forskningsfrågan.

1.7 Avgränsningar

Aquino har skrivit många texter och att studera dessa texter ger möjlighet till olika frågeställningar. Ämnet skulle kunna bli mycket stort. Min tanke är att hålla mig till grundfrågan.

En del av materialet är direkt en primärkälla ur Aquinos skrifter, till exempel texter i *Summa Theologica*. Thomas av Aquino har skrivit en stor mängd ord, därför avgränsas uppsatsen till ett fåtal av hans texter när det gäller primärkällor. En del material är ur sekundärkällor ifrån forskare som har studerat Aquino, där många citat och direkta referenser till Aquinos texter gör sig gällande. Det skulle även vara intressant att se hur andra teologer ställer sig till grundfrågan. Till exempel Irenaeus och Augustinus av Hippo. I denna uppsats avgränsar jag mig dock till Thomas av Aquino.

2. Den Inspirerande Skriften

2.1 Hur påverkas den som studerar inspirerad skrift enligt McIntosh?

McIntosh skriver i sin bok *Divine Teaching* att grundtanken med boken är att den riktige läraren av kristen teologi är, i den djupaste meningen, författaren till allt som existerar (McIntosh 2008, s. 98). McIntosh påpekar att det är Gud själv. I Bibeln står det att det är Den Helige Ande som verkar.

Teologin försöker lära om ett ämne, nämligen om Gud. McIntosh menar att den djupaste sanningen av Gud är ibland endast förstådd genom att den personen som studerar Gud själv förvandlas (McIntosh 2008, s. 6). Han menar att eftersom det är Gud teologen studerar, så kommer Gud att uppenbara sanningar genom att skapa en relation.

Ett exempel McIntosh ger är att då du första gången besöker en persons rum så ser du saker, till exempel en gitarr eller ett skrivbord. När du senare har lärt känna personen så ser du samma saker på ett nytt sätt, det har en djupare innebörd, eftersom du nu känner personen och kan härleda de olika sakerna i rummet till personen (McIntosh 2008, s. 6).

För många kristna genom tiderna har detta betytt att teologi är en form av bön, i vilken teologens tänkande om Gud påverkas av Guds närvaro. McIntosh menar att ett äkta teologiskt sinne, är ett sinne som har börjat formas efter Guds sätt att tänka och älska (McIntosh 2008, s. 24). McIntosh vill med detta peka på att teologi, som den lärs ut av Gud, bygger upp sinnet, ett sätt att se allt på Guds vis. Det är viktigt att man inte stirrar sig blind på orden, utan söker bortom orden, och hur de öppnar upp hjärtat. Bibeln kan liknas vid en bok som visar på nyckeln, vilken öppnar upp ens hjärta.

Visdom är ljuset som gör att talet om Gud förvandlas till Guds tal, menar McIntosh (McIntosh 2008, s.33). Tron på Kristus fungerar som ett slags lärjungaskap, under tiden som det mänskliga förståndets erfarenhet av Gud växer. Tron leder mot mänskligt blomstrande, mot en djupare förståelse samt ett djupare engagemang i verkligheten (McIntosh 2008, s. 38). Aquino liknar "tro" vid att man måste ha tro för att komma till förståelse, på samma sätt

som en student måste ha tro till sin lärare för att lära sig, (McIntosh 2008, s. 47). Detta eftersom det ligger i den mänskliga naturen att nå något ett steg taget.

”Gud skapade människorna, inte för att han behövde dem, utan från kärleken.” (McIntosh, s. 37) Det betyder att frihet är grunden för varje skapelse. Teologen Irenaeus beskriver att vad Gud gör för människan genom frälsningen är inget mindre än återupptäckten av människans egna mänskliga möjligheter. Det är en återskapelse som mänskligheten är menade att växa in i och glädjas i. (McIntosh 2008, s. 81)

2.2 Inspirerad Skrift

Achtemeier tar upp den inspirerande skriften i boken *Inspiration of Scripture*. I andra Tim 3:16 står det att hela skriften är inspirerad av Gud (Achtemeier 1980, s. 21). En inspirerad skrift är skriven av en person som är inspirerad. Skriften inspirerar också den person som läser den. Den talar till det inre i människan. När texten inspirerar så berör den något inom oss.

Då en text i Bibeln är inspirerad av Gud är den samtidigt till en mer eller mindre grad färgad av författaren och de sociala omständigheter författaren levde under. ”Inspiration” betyder inte att Gud skriver istället för människan, utan att människan som skriver är inspirerad. Människans svagheter och brister finns ofta kvar hos författaren och återspeglas i texten. Detta visar sig på flera ställen i Bibeln. ”Gud förstör inte de mänskliga egenskaperna när han inspirerar och förmedlar” (Achtemeier 1980, s. 22). Bibelns böcker är färgade av de personerna de skrevs av. Achtemeier skriver som följer: ”Det finns ingen anledning att anta att de inspirerade skrifterna är ofelbara. Gud har använt, och fortsätter att använda felbara människor för att framföra sin vilja” (Achtemeier 1980, s. 74) Jag uppfattar Achtemeier som att de skrifter som har brister, och är moraliskt omöjliga att applicerbara i dagens samhälle, kan ändå ha skrivits ner under inspiration. Många av de människor som Gud använde sig av hade mänskliga brister. Det mänskliga i skrifterna öppnar upp våra hjärtan menar Achtemeier. Det gör dem tillgängliga (Achtemeier 1980, s. 74). Men det är Gud som har inspirerat profeterna. Achtemeier skriver som följer: ”Att säga att Bibeln är ”inspirerad” betyder i varje fall att boken på något sätt har sitt ursprung i Gud, och bakom de händelser

som han har åstadkommit" (Achte-meier 1980, s.21). "För den Kristne betyder en "inspirerad Bibel" att Gud inte bara talade till våra förfäder och Israeliterna utan att han fortsatt talar till sitt folk," (Achte-meier 1980 s. 21). Det är detta som är nyckeln. Att Gud talar till oss idag. Orden öppnar upp hjärtat, så att Anden talar inifrån den som läser, genom inspiration.

Teologer menar ofta att både Gamla Testamentet och Nya Testamentet, är nerskrivna under inspiration av Helig Ande. De är alltså inspirerade av Gud. I Jesaja 59:21 står det: "min Ande, som är över dig, och orden, som jag har lagt i din mun" (Achte-meier 1980 s. 26). Citatet vill visa på att det är Guds ande som är över honom och inspirerar honom till vad han ska skriva. Detta gäller också många andra profeter i Bibeln.

"Det är också av vikt att skrifterna tas emot av inspiration" (Achte-meier 1980, s. 138). "Det är Anden som både inspirerar skriften och läsaren eller höraren av dess budskap" (Achte-meier 1980, s. 140). Att läsa inspirerad skrift är ett sätt att komma i kontakt med ens inre, menar Achte-meier. "Inspirerad skrift är då en inbjudan till fortsatt firande närvaron av Gud med folket" (Achte-meier 1980, s. 145). En fortsatt kontakt med människan i deras hjärtan. Det är det som är grunden till inspirerad skrift. Skriftens auktoritet är därför inte att finna i någon formel som kan appliceras till den, inte heller i något koncept av vad Guds ord skulle vara om det var Guds ord, men i den livsförändrande kraft som orden har demonstrerat i tros föreningen (Achte-meier 1980, s. 159). Det är den inre kraften som verkar, genom inspiration, både på individuell nivå och kollektivt. Det är den förändring som sker med läsaren, och den verkan som texten har som är avgörande. Detta beskrivs i Bibeln, bland annat med liknelsen om ett senapskorn som växer till den största av buskar.

Genom att följa Bibeln öppnas det potentiellt upp för en kanal där Gud kan verka i den studerande. Det leder till mer vishet och kärlek. Ju mer en person blir uppfylld av Gud, som är kärlek, desto visare blir personen. Visheten är dock en gudomlig vishet. När en person studerar teologi behöver personen ifråga inte göra det för att lära sig i ordets bemärkelse. Min slutsats efter att ha läst McIntosh är att personen ifråga studerar i högre grad för att vara istället för att bli. Sanningen är då inte något att lära sig men något att *växa i*.

2.3 Thomas av Aquino

Thomas av Aquino föddes år 1225, i en by nära den lilla staden Aquino, där av namnet "av Aquino". Staden är belägen mellan Rom och Neapel. Han kom ifrån en adlig familj som var politiskt aktiv (Eriksen et al. 1992, s 274). Som ung skickades Aquino till ett kloster där han utbildades. Senare försökte hans bröder hindra honom ifrån att bli munk genom att röva bort honom. Trots detta inträdde han i dominikanorden 1244. Han verkade och undervisade i flera stora städer i Europa, främst Paris, Rom och Neapel. Thomas av Aquino dog år 1274. Två år efter hans död blev många av Aristoteles skrifter, som han försvarat, fördömda av kyrkan. 1323 förklarades Thomas av Aquino trots detta till helgon (Eriksen et al. 1992).

Enligt Aquino är det Gud han studerar. I *Summa Theologica* skriver han att Gud är det sanningsenliga objektet för hans studie (Aquino, *Summa Theologica*, s. 5).

Att ha en ödmjuk inställning till lärandet och människor är viktigt enligt Aquino. Han skriver som följer. "Ingen, hur vis han än är, bör förkasta en lärdom av någon annan, hur ringa denne än är" (Thomas av Aquino). Att lyssna på andra människor är då av stor vikt för Aquino. En människa bör alltid ha den ödmjuka inställningen. Att inte ha den inställningen gör att en person kan blockera sig för att lära sig mer.

2.4 Aquinos visdom

I slutet av sitt liv skriver Thomas av Aquino följande: "Jag kan inte göra något mera. Sådana hemligheter har uppenbarats för mig att allt jag hittills har skrivit nu synes mig äga litet värde" (Aquino, *modica* s. 43). Alla de miljoner ord han hade skrivit ägde lite värde i jämförelse med det som uppenbarats för honom. Det är alltså inte texten som är det viktigaste i en inspirerad text, utan hur texten inspirerar. Det viktiga är vad som händer med

människan. Det Aquino hade upplevt var, enligt honom själv, bortom vad ord kan förklara. Det kunde endast upplevas.

En människa förändras genom livet. Därför är det rimligt att anta att en person inte har samma sätt att uttrycka sig i början och slutet av livet. Thomas av Aquinos texter speglar hans uttryckssätt för att beskriva det gudomliga och den förståelsen han då hade. Uppenbarligen menade han mot slutet att det han skrivit inte haft det värde han först tänkte att det skulle ha. Vad det betyder är att orden i sig inte kan uppenbara sanningen. Det han upplevt var helt enkelt bortom orden. Han blickade tillbaka på sitt liv med mer vishet och förståelse, och konstaterade att det han skrivit inte hade det värde han först tänkt.

2.5 Aristoteles

Aristoteles filosofi präglade Aquinos verk. Aquino både citerar och använder sig ofta av Aristoteles idéer (Kretzmann 1993, s. 10).

”Alla människor har en naturlig längtan efter att lära” är ett citat från Aristoteles som Aquino utgår ifrån (Kretzmann 1993, s. 30). Det är naturligt för människan att vilja lära, lära om livet, lära om Gud. Visheten är av stor vikt för teologen.

De grekiska filosoferna fokuserade på lycka i det jordiska livet (Kretzmann 1993, s. 42). Dessa syner och tankesätt var utmärkta att inkorporera i teologin menade Aquino.

Synen på filosofi och teologi, och att knyta samman dessa, var inte något som alla såg med blida ögon på under medeltiden. Aquino däremot, såg det som en möjlighet att öka sin teologiska förståelse och fördjupning i det gudomliga.

Komplexiteten i Aristoteles uttalanden om vad som borde göras och inte borde göras blir tydligt i följande citat: ”Vi kan, om det står i vår makt att utföra någonting ädelt, också låta bli att utföra det, vilket vore någonting fult; eller så kan vi, om det står i vår makt att låta bli att göra någonting, och denna underlåtelse är ädel, också utföra handlingen, vilket vore skändligt” (Aristoteles, s. 80). Med detta citat som utgångspunkt drar jag slutsatsen att Aquino ansåg det nobelt att studera filosofi inom teologin. Det vore inte ädelt att inte

använda sig av filosofin, då den är en del av teologin. Det var dock många som var emot detta synsätt. Hans syn på förhållandet teologi-filosofi förklaras ingående i kommande del.

3. Hur påverkas teologen?

3.1 Teologi- filosofi – en modell

Aquinos insats var filosofisk- teologisk. Han såg det som en av sina huvuduppgifter att föra samman förnuftet och uppenbarelsen till ett harmoniskt system (Martling 2007, s. 144). Enligt många forskare är det ett av Aquinos främsta bidrag till medeltidens filosofi att han för samman tro och vetande (Eriksen et al. 1992, s. 280). Han ville inte acceptera en idé om en dubbel sanning. Aquino menade att det bara fanns en sanning, och att det enligt ”kontradiktionsprincipen” var omöjligt att ett påstående och dess negation samtidigt var sanna. Detta var även Aristoteles lära. Han menade att två sanningar aldrig kunde motsäga varandra. Sanningen får människan både av naturlig kunskap och av uppenbarelse. Tro och vetande kan samexistera. Aquino förkastade därmed den dubbla sanningen (Eriksen et al. 1992, s. 281-82).

Kunskapen och filosofin var ingenting att frukta enligt Aquino. Han menade istället att det var ett hjälpmedel för att fördjupa sig i teologin. När Gud uppenbarar sanningar, blir också kunskapen och filosofin uppenbarad. Förståelsen för vetenskapen samt filosofin och deras sammankoppling blir klarare.

För att ge en inblick i hur Aquino ser på filosofi och teologi ska jag använda mig av en modell som är hämtad ur Eriksens bok *Filosofi och vetenskap*. Modellen visar hur Aquino såg på sambandet teologi- filosofi (Eriksen et al. 1992, s. 282).

Teologi/Uppenbarelse

A-----B-----C-----D

Filosofi/vetenskap

A till B är utrymmet där Gud verkar genom teologen. I utrymmet A till B finns det inget utrymme för filosofi. Det står för uppenbarelsen av det gudomliga.

I utrymmet B till C går teologi och filosofi hand i hand. I denna del kan det teologiska förklaras filosofiskt, och till viss del även vetenskapligt, och det filosofiska kan förklaras teologiskt. I det utrymmet finns en stor del av naturkunskapen, filosofin och dess teorier.

I utrymmet C till D finns det endast plats för filosofi och vetenskap. Här blir det problematiskt att förklara det vetenskapliga och det filosofiska teologiskt. Enligt Aquino kan inte sann uppenbarelse och sann kunskap gå emot varandra. Uppenbarelsen borde rimligen inkludera allt då det är den absoluta sanningen. Utrymmet C-D blir då ett utrymme för eftertanke, eftersom allt borde inbegripas under uppenbarelsen, då Gud är skaparen av allt. Rimligtvis kan all uppenbarelse inte förklaras filosofiskt, men uppenbarelsen borde kunna innesluta all filosofi. Filosofi och teorier må vara bristfälliga men uppenbarelse borde vara fullständig. Detta utrymme bör då bero på att vår förståelse är bristfällig, eller att vetenskapen inte är sann eller evig.

Det finns inga exakta gränser i modellen, då de är flytande. Det är viktigt att ta hänsyn till att kunskapen på 1200- talet inte var av samma bredd som idag.

Aquino menar att sanningen kommer både från naturlig kunskap och genom uppenbarelse. Tro och vetande går i ett (*Eriksen et al. 1992, s. 282*). Tron och uppenbarelsen är inte separerade ifrån sanningen, men ett med den. Genom att studera var och en av dem ska jag förklara hur Aquino menade att de tog sig uttryck.

3.2 Uppenbarelse

A till C är utrymmet för uppenbarelsen. Den går ofta inte att bevisa vetenskapligt. Aquino menar att den världsliga kunskapen i praktiken måste underordnas uppenbarelsen (*Eriksen et al. 1992, s. 283*). Aquino skriver att det är en del sanningar om Gud som är öppna för det

mänskliga förståndet, medan det är andra som totalt överskrider dess kraft (*Summa Contra Gentiles*, s.64).

McIntosh poängterar i boken *Divine Teaching* att vi missar det stora målet med teologi om vi endast söker i det mänskliga rationella sinnet. Teologi är lärjungaskap till gudomlig vishet (McIntosh 2008, s.33). Teologi är att studera meningen med livet i sin helhet. Det är dock inte texten som är den avgörande lärokällan enligt McIntosh, utan närvaron av Gud och hur Gud uppenbarar sig för teologen.

Aquino menar att den enda sanna lyckan, och vår egen fullkomlighet, är genom Gud. Därför kan inte lyckan bestå av teoretisk kunskap. Lyckan är helt enkelt något övernaturligt (Kretzmann 1993, s. 32). Han menar att Gud omskapar en människas liv genom att den människans liv tar del av Guds liv. Aquino beskriver en liknelse av att en eld tar del av ett vedträ och de blir ett (McIntosh 2008, s. 6).

En människa kan inte nå fullständig lycka och förstå vem Gud är genom att filosofera. För sanningen är inte att finna i filosofin (Kretzmann 1993, s. 32). Uppenbarelsen är en avgörande del. I *Summa Theologica* beskriver Aquino hur människan genom skapelsen kan nå en viss kunskap om Gud. Denna kunskap går utanför förnuftets gränser och förmedlas genom uppenbarelsen. Den övernaturliga kunskapen tas emot av tron. Tron måste dock vara förbunden med kärlek (Martling 2007, s. 144-145). Det enda sättet att studera Gud är att Gud uppenbarar sig för människan.

För att förklara varför en människa bör acceptera saker som hon inte förstår använder sig Aquino åter av filosofin. Han bevisar detta med en liknelse: liksom en enkel man inte förstår en intellektuell man, förstår en intellektuell man inte en ängel. Likaså förstår inte en ängel lika mycket som Gud. Därav bör en intellektuell man inte förkasta vishet uppenbarad av änglar bara för att han inte kan förstå det. Liksom inte en enkel människa bör förkasta kunskap av en intellektuell bara för att han inte förstår det (Aquino, *Summa Contra Gentiles*, s.655). Aquino menar att vi bör acceptera en del saker som vi inte förstår, då de är uppenbarade av det gudomliga. Därav kan vi, enligt Aquino, inte förstå allt, eftersom vi inte ser hela bilden.

Han citerar Jobs bok: "Gud är stor, överskrider vår kunskap", Job 36:26 (Aquino, *Summa Contra Gentiles*, s. 66).

Då Gud studeras verkar Gud genom människan i form av uppenbarelse. Det betyder att studiet blir annorlunda jämfört med studiet av de skapade tingen. Aquino menade att teologin inte endast är en kunskap om Gud, det är också en kunskap som kommer ifrån Gud. På det sättet skiljer den sig från den naturliga gudskunskap som filosofin i metafysiken kan nå fram till. Då en vetenskapsman studerar Gud så studerar han enligt Aquino de skapade tingen. Medan *Sacra Doctrina* primärt utgår ifrån uppenbarelsen (Erik Persson 1957 s. 93). Kunskapen skiljer sig från den kunskap en människa förvärvar av studier av de skapade tingen.

3.3 Tro- Vishet

I utrymmet B till C i modellen, där linjerna går parallellt, är teologi och filosofi sammanflätade. Det teologiska går att förklara filosofiskt. Aquino poängterar att det inte kan vara någon skillnad på tro och filosofi, samt tro och vishet, för de båda kommer från samma källa, Gud (Kretzmann 1993, s.86). Sann kunskap kommer aldrig att gå emot sann uppenbarelse, då båda sanningar kommer ifrån Gud. Filosofin och teologin går hand i hand.

För att förklara detta ger Aquino en liknelse av hur vattnet i filosofin absorberas till vinet i teologin. Han skriver om när Jesus förvandlar vatten till vin. Filosofin var lika viktig för Aquino som vattnet i vinet, fast vattnet endast kan urskiljas genom destillering (Kretzmann 1993, s.44). Filosofin är en del av teologin. De är sammansatta. Det krävs att man filosoferar för att öka visheten. Det råder harmoni mellan filosofi grundad på vishet, och teologi grundad på tron, menade Aquino. En teologisk sanning kan inte gå emot en filosofisk sanning. Eftersom både vishet och tro kommer från Gud. Hittar man något som går emot filosofin är det inte filosofi, utan en utnyttjande av filosofi (Kretzmann 1993, s. 34). Visionen av Gud och längtan efter vishet går hand i hand. De är inte separerade, utan sammanlänkade. Längtan efter vishet är naturligt inom människan, liksom längtan efter sanningen.

3.4 Vishet

Enligt Aquino är vishet av stor vikt. Han skriver som följer: "Bland all mänsklig strävan, är strävan efter visdom mera perfekt, nobel, användbar och full av glädje" (*Summa Contra Gentiles* kap.2 s. 61). Genom att vara vis kan människan lära känna Gud. Det gör det möjligt att agera på ett sätt som öppnar upp dörrarna för en gudomlig relation: "Strävan efter vishet förenar människan med Gud i vänskap" (Pegis 1975 s. 1). Aquino citerar visdomsboken 6:21: "strävan efter vishet leder till det eviga kungariket" (Aquino, *Summa Contra Gentiles*, s.61). Visheten är en nyckel för att fördjupa sig i det gudomliga. Vishet leder till fördjupad insikt i livet, liksom fördjupad insikt i livet leder till viset.

Gud är för Aquino "ett fullkomligt intellekts oändliga vishet" (Eriksen et al. 1992 s. 310). Det är enligt Aquino allas benägenhet att bli förenad med sin ursprungliga källa, eftersom det är på detta sätt människan uppnår perfektion. Att uppnå vishet är då en del av vägen. Därför är cirkeln den mest perfekta rörelsen, enligt Aquino, eftersom början är sammanfogad med slutet. Detta kan endast ske genom vishet, och då uppnås fullbordan. Början är därför slutet, och slutet början (Kretzmann 1993, s. 31). Vishet är inte separerat från sanningen, utan ett med den. Därför är slutet, enligt Aquino inget som kan skapas, utan Gud, alltings ursprung.

En central tanke hos Aquino är strävan efter det goda: "Det goda för människan är det som står i överensstämmelse med förnuftet" (Nordin 1995, s.196). Det förnuftet anser vara riktigt är ofta det som leder till det goda livet: "Genom sann kunskap om naturen, den mänskliga och den icke mänskliga, kommer människan att även kunna få vetskap om de moraliska lagar och principer som Gud har nedlagt i naturen, och som vi därför bör acceptera och leva efter" (Eriksen et al. 1992, s.301). Vi bör leva efter de naturliga lagarna för att leva ett gott liv. Förnuftet vägleder människan i rätt riktning. Genom att lära sig sann vishet lär man sig helt enkelt mer om livet. Aquino förklarar vad han menar med vishet: "Den naturliga lagen är alltså ingenting annat än förnuftets ljus som Gud har sänt oss; i detta ljus inser vi vad som skall göras och vad som skall undvikas. Detta ljus eller denna lag har Gud givit skapelsen" (*Katolska Kyrkans Katekes*, S.522). Inombords inser vi vad som ska göras och eventuellt undvikas.

Men den vishet och de uppenbarelser som är inspirerad av Gud är säkrare än den vishet vi får av det mänskliga förnuftet. "Den säkerhet som det gudomliga ljuset ger är säkrare än det ljus man får av det naturliga förnuftet" (*Katolska Kyrkans Katekes* 1996, s. 54). Här följer

tanken att den vishet som är inspirerad är den vishet som är baserad på Guds syn. Det finns då möjlighet att finna sanningen genom att Gud uppenbarar den i ens hjärta.

4. Vad är målet med att studera "inspirerad skrift"?

4.1 Teologi

Varför bör en människa studera teologi? Med hjälp av Aristoteles skrifter kring vishet gör Aquino en härledning för att förklara detta. Att studera det gudomliga, om så bara till en del, är enligt Aquino värdefullt. Aquino skriver: "... de bräckligaste kunskaperna om de högsta tingen är mer önskvärda än de säkraste kunskaperna om de lägre tingen" (Schumacher 1985, s.13). Gudsrelationen är ett nyckelord. Skrifterna i Bibeln hjälper människan att lära känna Gud, de ger vägledning och inspiration.

Aquino förklarar vikten av att förstå det gudomliga genom att använda sig av Aristoteles filosofi. Han exemplifierar detta med att beskriva en navigatör på ett skepp. Aquino menar att navigatörens yrkesställning är högre upp än de som konstruerade skeppet. Anledningen till detta är att den som navigerar är den siste i kedjan av processen. Allt arbete dessförinnan görs för att skeppet ska kunna navigeras. Navigationen är dess egentliga syfte. Genom att hänvisa till detta understryker Aquino att det finns arter som är av högre ändamål än andra arter (Aquino, *Summa Contra Gentiles* s. 59-60). På detta sätt visar han att den vise studerar Gud, eftersom Gud är universums början och slut. Han beskriver hur den vise studerar det slutliga ändamålet i varje process (Aquino, *Summa Contra Gentiles* s. 59-60). Enligt Aristoteles är det vist att studera det högsta ändamålet, då det inte finns något högre. Det här är ett klassiskt exempel på hur Thomas av Aquino tar hjälp av filosofi för att förklara teologiska frågor. Aquino skriver att eftersom naturen arbetar mot ett bestämt mål, under ledning av en högre gudomlig makt, måste det som sker i naturen ha möjlighet att spåras tillbaka till Gud, som är den första verkan (Aquino, *Summa Theologica* s. 14).

Aquino talar om Gud som den förnämsta orsaken. Därför anser han teologin vara den högsta formen av förvärvad vishet. Enligt Aquino kännetecknar det den vise att han känner den högsta orsaken, och därefter ordnar allt annat i relation till denna (Persson 1957 s. 94). Gud är inte en del av världen, så att Gud och världen utgör en helhet. Gud är helheten och alltings orsak (Persson 1957 s.98). Det är av stor vikt att få kunskap om orsaken till allt.

Teologen Per Erik Persson skriver: "Det är istället en för människan allt avgörande frälsningsfråga, ty hennes frälsning och salighet hänger på att hon får kunskap om den Gud, som utgör hennes yttersta mål och om hur hon skall nå denna bestämmelse. Då teologin alltså talar om något för människan livsavgörande, betyder det att även hon själv och de skapade tingen i världen måste dras in i framställningen, varvid de ses i sitt förhållande till Gud såsom alla tings och varelsers början och slut" (Persson 1957 s.92). Gud som är alltings ursprung och varje människas ursprung, är också varje människas sanning. Uppenbarligen är Gud ett ord för att beskriva något som är bortom vår förmåga att tänka. Det är ett ord. Men denna Gud som vi inte kan rationalisera kring är skaparen av allt. Sökandet av sanningen bör inte delas in, paketeras och rationaliseras, men bejakas.

Människan kan inte studeras separat från det gudomliga eftersom det är där hon har sin början och sitt yttersta mål. Då Aquino skildrar skapelsen och människan upphör han därför inte att tala om Gud (Persson 1957 s.94). Skapelsen är beroende av Gud, men Gud är inte beroende av de skapade tingen (Persson 1957 s.113).

4.2 Filosofi

Då teologen studerar Gud och sanningen, studerar filosofen, enligt Platon, också sanningen. En filosof är en person som strävar efter visheten i sin helhet, det samma gäller för en teolog. Visheten och sanningen är inte två separerade aspekter av det gudomliga, utan de går ihop. Aquino menar att teologi och filosofi är två delar av sanningen, och kan inte motsäga varandra. De båda är uppenbarade av Gud, och är därför av största vikt. Han menar att eftersom två sanningar aldrig kan motsäga varandra finns det ingen anledning att frukta

filosofi och vetenskap inom teologin, så länge vår kunskap är sann kunskap (Eriksen et al. 1992 s. 295).

Platon, som var Aristoteles lärare, förklarar en filosof som följer: "Filosof är den, som strävar efter vishet och sanning, efter hela visheten och hela sanningen" (Lindskog 1999 s. 184). Att sträva efter hela visheten, och hela sanningen är också att sträva efter Gud. Det är vist att studera sanningen, och sanningen leder till vishet.

Då Aquino refererar till sann kunskap är det viktigt att försöka förstå vad han menar. Vi talar idag ofta om vetenskapen som sann kunskap. Det kan vara olika teorier, till exempel evolutionsläran eller Big Bang teorin. Samtidigt är det viktigt att betänka att detta kallas teorier av forskarna. Jag tänker mig sanningar som formler för att förklara fysiska lagar och matematik. Då blir det lättare att applicera dessa teorier till teologin och se det som två sanningar som går samman i en sanning.

Filosofin kan hjälpa människan att närma sig sanningen: "Ty med utgångspunkt i förnimmelsen kan alltså det mänskliga förståndet, utan att ta uppenbarelsen till hjälp uppnå, till exempel, en viss kunskap om Gud och andra ting som inte är tillgängliga för våra sinnen" (Eriksen et al. 1992 s 288-289). Människan kan genom att filosofera och studera förstå en del sanningar. Inte hela sanningen, men tillräckligt mycket för att börja applicera förståelsen i livet, och därmed gå mot en väg som leder mot sanningen.

4.3 Sanningen

Enligt Aquino kan inte sanningen förklaras. Han skriver att eftersom vi inte kan veta vad Gud är, utan endast vad han inte är, har vi inga medel att förklara hur Gud är, utan endast hur han inte är (Aquino, *Summa Theologica* S. 14). Det är svårt att förklara det vi inte ser. Aquino talar om en sanning som inte kan förklaras. Den är helt enkelt bortom orden. Han skriver som följer: "Vi av Gud inte kan fatta vad han verkligen är utan blott det han inte är – och hur de andra varelserna förhåller sig till honom" (Katolska Kyrkans Katekes 1996 s. 28). För att ge en inblick i vad som menas med att sanningen inte kan förklaras, ska jag här använda ett utdrag ur boken "*Postmodern teologi*". I boken beskriver Ola Sigurdson hur människans sociala liv påverkar människans syn på religionen: "Det mänskliga subjektet är helt enkelt

inte något isolerat psyke som på avstånd skådar utöver verkligheten och därmed erhåller objektiv och tidlös kunskap. Vi lever alltid redan ute i verkligheten, vilket innebär att den kunskap vi gör oss om denna verklighet är betingad av en rad faktorer, såsom kultur, klass, kön, sexualitet, bildning, etc.” (Sigurdson & Svenungsson 2006, s. 11). Sigurdson beskriver hur allt är färgat av våra erfarenheter, även religionen. Det finns inte en objektiv sanning sett ur människans ögon, eftersom människan inte har en objektiv blick av verkligheten. Vad som skådas och förstås är, mer eller mindre, påverkat av kulturen. Detta visar på komplexiteten i att försöka förklara religiösa fenomenen med förnuftet.

Ola Sigurdson beskriver sedan den postmoderna teologin i termer som till viss del liknar Aquinos texter, då han skriver att i postmodern teologi söker man Gud men behöver inte ha kunskap att förklara allt. Sigurdson menar att detta är ett sätt där samhället närmar sig religionen på nytt. Med en öppen syn, då man förstår sin egen brist, men ändå söker något bortom det som är greppbart (Sigurdson & Svenungsson 2006 s. 64). Att söka något bortom det greppbara, är vad Aquino ger starkt uttryck för. Att definiera Gud, kan aldrig förklara vad Gud är (Kretzmann 1993 s. 49). Det enda sanna med det som är falskt, är att det är falskt. Vi kan enligt Aquino inte förstå vad Gud är, endast vad han *inte* är.

4.4 Nyckeln - Kärlek

Det är tankeväckande att studera Aquinos syn på kärlek, då kärlek är definitionen av Gud i Bibeln. Aquino skriver om Gud: ”att han är levande och att han har en allsmäktig vilja. Och därmed även oändlig kärlek och godhet” (Eriksen et al. 1992 s. 295). Aquino menar att Gud har skapat världen av kärlek. ”Det är kärlekens nyckel som har öppnat hans hand för att frambringa de skapade varelserna” (*Katolska Kyrkans Katekes* 1996 s. 89-90). Gud har genom kärlek skapat världen.

Det filosofiska tänkandet kan vara ett hjälpmedel för kärleken att bryta fram i människan. McIntosh skriver som följer. ”Den sortens tänkande kunde på ett mystiskt vis visa sig vara det oändliga ordet och Anden inom den tänkande människan, så att kunskandet kan bryta fram i kärlek, vilket är Helig Ande (McIntosh 2008, s.114). Filosofi kan öppna upp hjärtat. Den naturliga processen mot Gud som är alltings början och fulländan.

Den heliga anden kommer från Gud, och det är den som leder människan. Aquino menar att helig ande är kärlek: "Att älska är att vilja något gott för någon" (Eriksen et al. 1992 s. 297). Vi ska även älska vår kropp enligt Aquino: "Även kroppen är skapad av Gud och därför, säger Aquino, bör vi älska kroppen i kraft av den kärlek som vi är Gud skyldiga" (Aquino *Summa Theologica* 1. -11. 25.5). Så som du älskar dig själv, kan du älska andra.

Aquino menade att tingens strävan efter att bli lik sin yttersta orsak, vilket är Gud, samtidigt var ett uttryck för denna orsaks aktivitet att göra sin verkan allt mer lik sig själv (Persson 1957 s. 102). Då de skapade tingen, enligt Aquino, strävar efter att nå fulländning, verkar också Gud i tingen för att påverka dessa i den riktningen. På det sättet finns det ingen separation mellan tingens önskan och den gudomliga önskan. De är på väg mot ett och samma mål. De verkar i symbios. Gud är kärlek och ju större fullkomlighet och gudslighet, desto högre är tingen älskade av Gud. Gud älskar oss i den mån vi är honom lika (Persson 1957 s. 112).

4.5 Potentialer

Aquino beskriver handlingar som goda då de ökar människans potential till liv: "Varje handling är god i den mån den realiserar en positiv mänsklig möjlighet och ökar människans existensgrad" (Eriksen et al. 1992 s. 300). Det visar att en rörelse mot det gudomliga då också är en färd mot större lycka. Att närma sig sanningen, gör enligt Aquino, att människan uppnår fler av de önskade potentialer som människan eftersträvat: "Att vara människa i samklang med den natur som Gud har gett oss är att förverkliga så många av människans potentialer som möjligt" (Eriksen et al. 1992 s. 297). Människans önskan och Guds önskan är då i samklang. Det som är människans största önskan är också Guds största önskan: "Då tingen strävar efter att nå den gudomliga fullkomligheten, når de sin egen fullkomlighet" (Persson 1957 s. 101). De når sin egen fullkomlighet genom att nå den gudomliga fullkomligheten. De är inte separerade ifrån varandra, men en och samma: "Nåden upphäver inte naturen utan fullkomnar den" (Eriksen et al. 1992 s. 297). Nåden fullkomnar naturen och uppfyller potentialen.

Genom att distansera sig ifrån det gudomliga, är människan själv orsak till synden, det leder till brist på uppnådd potential. I *Summa Theologica* citeras Augustine av Hippo, han skriver som följer: "Då Gud är det högst goda, bör han ej tillåta någon ondska att existera, om inte, hans allomfattande och godhet var sådana att de bringade gott även ur ondska." Detta, menar Aquino, är en del av den oändligt goda Guden, att han tillåter ondska att existera och av det låter godhet komma (Aquino, *Summa Theologica* s. 14).

Ett exempel på detta härleder Aquino till Jobs bok i Bibeln. I sin förklaring skriver Aquino att Gud hör Jobs böner, men väljer det som är bäst för Job i slutändan. Han liknar det vid en doktor som ger sin patient illasmakande medicin. Patienten stänger munnen och vill inte ha medicinen då den inte smakar bra. Doktorn lyssnar dock inte på patienten. Han vet att medicinen leder till fullständig läkning. På detta sätt liknar Aquino vid att Gud ibland väljer att verka för en person att nå fullständigt helande. Vilket från personens begränsade synvinkel kan tyckas vara hårt (Kretzmann 1993 s. 263).

En liknelse ges också av ett stort slag. De bästa soldaterna får strida än hårdare än de andra soldaterna, och de får genomlida stora prövningar, ibland av än hårdare slag än de andra, men efter att ha segrat, så ger kungen mer ära åt de modigaste soldaterna (Kretzmann 1993 s. 264). Det är inte karaktäristiskt av gudomlig vishet, enligt Aquino, att avhålla goda människor ifrån prövningar och lidanden i det dagliga livet, men snarare att det belönar dem mer mot slutet.

Det onda uppfattar Aquino som brist på varande eller verklighet, det vill säga som o-aktualiserad potentialitet" (Eriksen et al. 1992 s. 299). Ondskan är brist på sanning. Bristen på verkligheten och den fulla potentialen av Gud. Genom att se vad som inte är sant, kan man närma sig sanningen. Aquino använder detta till att frikänna Gud från ansvar för världens onda. Gud har inte skapat det som inte existerar (Eriksen et al. 1992 s. 299).

4.6 Målet- Lycka

Människan rör sig, enligt Aquino, mot ett högre mål. "Det ligger ingen motsägelse i att hävda att den mänskliga naturen var avsedd att nå ett högre mål efter synden" (*Katolska Kyrkans Katekes* 1996 s. 120). Aquino tänker att det himmelrike som människan rör sig mot, är vackrare än Edens lustgård som hon lämnade. "Genom att förverkliga och fullborda sin natur leds människan till sin slutliga bestämmelse. Verklighet och sanning och godhet sammanfaller" (Eriksen et al. 1992 s. 299). Människan förverkligar och fullbordar sin natur, enligt Aquino, genom att närma sig det gudomliga. Då sammanfaller verkligheten och sanningen: "Guds ende Son ville att vi skulle få del av hans gudom och antog vår natur för att han, som blev människa, skulle göra människorna till gudar" (*Katolska Kyrkans Katekes* 1996 s. 134). Detta är ett uttryck av Aquino för att människan rör sig mot det gudomliga. Detta leder då till full potential och lycka. Alltså är en väg mot sanning, vishet och kärlek ett mål för människan.

Tro, hopp och kärlek är tre viktiga aspekter att eftersträva att leva efter. "Tro, hopp och kärlek kallar Aquino de teologiska dygderna" (McIntosh 2008 s. 9). Detta är dygder som människan bör sträva efter för att bli lik Gud, som är alla tings orsak. "I helig vetenskap, är allt behandlat under aspekten av Gud, antingen för att de är Gud själv, eller för att de refererar till Gud som deras begynnelse och slut" (McIntosh 2008 s. 25). Alltså finns ovan nämnda egenskaper i varje skapat tings kärna. McIntosh skriver att i hjärtat av varje varelses existens är, enligt Aquino, gudomlig frihet, gudomlig intention, och gudomlig öppenhet och Gud givande: "Enligt Aquino är Gud närvarande i varje skapelse nu och i evighet, genom att ge den dess del i existensen" (McIntosh 2008 s. 206). Gud finns då i varje skapelse: "Och detta är i Guds glädje, genom vilken också Gud själv är glad och rik i sig själv, i glädjen av sig själv" (McIntosh 2008, s201). Gud gläds med det som han själv utgör.

Gud beskrivs som rent vara och ren verklighet (Eriksen et al. 1992 s. 295). "Gud är likaledes det högsta Varat, den högsta verkligheten, den enda om vilken det i full mening kan sägas att han är" (Nordin 1995 s. 193). Det sanna varat är alltså Gud, enligt Aquino, allt annat vara är härlett och beroende. Jesus säger i Joh. 14:6: "Jag är vägen och sanningen och livet" (Aquino, *Summa Theologica* s. 11). Eftersom vi endast kan se det som inte är den verkliga orsaken, då Gud är den verkliga orsaken och alltings sanning och fulla potential. Det vi ser kan inte

förklara det som är sanningen. Det enda sättet för Jesus att förklara sanningen är att säga "Jag är sanningen".

Vi ser av det ovan beskrivna, att enda sättet att bli är att vara. Och när teologen låter Gud verka genom människan är hon i detta varat. Aquino skriver att "det varande och det sanna sammanfaller" (Eriksen et al. 1992, s.282). Det varande, det som vi upplever, och det sanna, den fulla potentialen som är Gud.

5. Avslutande diskussion

5.1 Teologi - Den främsta studien

I denna studie har jag forskat i *hur den som studerar "inspirerad skrift" påverkas*. Enligt Aquino är Gud med och formar teologen. Den inspirerade skriften är, enligt Achtemeier, en skrift som är inspirerad av Gud men skriven av människor. De som har skrivit ner Bibelns böcker kallas profeter. Det är människor som har blivit inspirerade av Gud, de är dock ej utan mänskliga brister.

Att studera Gud är, enligt Aquino, den främsta studien, eftersom Gud är alltings skapare. Skrifterna hjälper människan att lära känna Gud. Att lära känna orsaken till allt leder till visdom och en förståelse. Förståelse för hur man bör agera och att inse vad som är väsentligt i livet.

Aquino poängterar i slutet av sitt liv att det han skrivit inte hade haft det värde han först utsåg. Det som hade uppenbarats för honom var så mycket mer än det han skrivit. Det här leder mig till tankarna att det inte är texten som är det viktiga, utan inspirationen som finns inne i människan. Det visar också på en växande process inom människan. Han blickar tillbaka på det han skrivit i livet med ökad insikt.

Aquino skriver att tron är viktig eftersom människan lär sig ett steg i taget, och behöver därför hålla fast vid tron till det som ska komma. Han liknar det vid en elev som behöver ha tilltro till sin lärare. En tro att man kommer att lära sig något man ännu inte kan.

Sanningen och det gudomliga är något som en person växer i. Detta är inte någon teoretisk kunskap. Det skulle kunna liknas vid en inre process, som Aquino kallar bland annat för uppenbarelse. Det är denna inre process som är av stor vikt då en människa studerar inspirerad skrift. Då det är en inre process är mycket av skrifterna skrivna i liknelser. Den inspirerade texten handlar inte så mycket om att lära sig exakt kunskap som att inspireras i den inre processen, därför är skrifterna ofta något oklara. Den gudomliga kunskapen går utanför förnuftets gränser och förmedlas genom uppenbarelsen, menar Aquino. Att studera Gud är att låta Gud uppenbara sig för den som studerar. Gud uppenbarar sanningen och livet.

Vi kan, enligt Aquino, inte förstå vad Gud är, endast vad han inte är. Detta betyder att vi inte kan förklara Gud. En inspirerad text är alltså inte till för att förklara lika mycket som att uppenbara. Sanningen kan inte förklaras genom det som är skapat. Sanningen är istället att finna i uppenbarelsen och inspirationen. Det enda sättet att studera Gud är att Gud uppenbarar sig för den som studerar. Då grundtanken med den inspirerande texten är vad som händer med teologen, är det skrivna ordets främsta syfte att inspirera.

Människan har, enligt Aquino, en inneboende längtan efter vishet, samt en längtan efter att se världen genom Guds kärleksfulla ögon. Att agera visar att tron är fullständig. Genom att uppnå full visshet ökar sannolikheten att man agerar i samklang med det gudomliga. En människa kan bland annat uppnå vishet när Gud verkar genom människan. Då vishet leder till ett närmande av det gudomliga, är det värdefullt med vishet. Men vad är gudomlig vishet? I Bibeln är kärleksbudet det största budet. Att älska sin nästa underlättar för Gud att verka i människan. För att öka visheten bör en människa öka förståelsen av andra människor. Hur uppnår man förståelse av andra människor? Genom att förstå sig själv. Som jag nämnde tidigare, menade Aquino att vi inte kan förklara sanningen. Våra kulturer har stort inflytande på hur vi upplever religion. Även vår syn på andra människor är till stor del influerat av våra förutfattade meningar. Vi ser inte sanningen i de skapade tingen runt omkring oss, och inte heller i människorna runt oss. Att döma andra människor och att ha

förutfattade meningar är en del av kulturen, men också en del av det mänskliga, men det vi ser är inte nödvändigtvis sanningen. Här är det lätt att se människans begränsningar. Många människor har kunskapen om att man ska älska sin nästa, och inte döma andra. Det är dock svårare att applicera det. Men genom att ha en förståelse och en vishet av att det man ser till viss del är en lögn, så kan man i varje fall se sina egna begränsningar. Detta leder då till en vishet som gör att man inser att ens förutfattade meningar inte är sanningen.

I Bibeln uppenbarar den förbjudna frukten tankar om gott och ont för Adam och Eva. Om det är dömandet av gott och ont som är hindret från att återigen träda in i Edens lustgård, då är det något som en teolog bör eftersträva att få förståelse i och undvika. Att undvika att döma andra människor. En teolog kan undvika att döma gott och ont genom att ha förståelse om varför människor beter sig som de gör. Denna förståelse kan uppnås genom erfarenhet. Våld och girighet finns i människan. Att låta Kristus leva i människan fullt ut är då den troendes stora uppgift.

Att vara människa i samklang med den natur som Gud har gett oss är att förverkliga så många av människans potentialer som möjligt, skriver Aquino. Det är enligt Aquino allas benägenhet att bli förenad med sin ursprungliga källa, eftersom det är på detta sätt människan uppnår full potential. Aquino menar att genom att studera Gud, närmar man sig ursprunget till allting, det leder till ett lyckligt liv där den fulla potentialen uppenbaras: "Den rörelse som riktar sig mot bilden hejdar sig inte vid denna, utan strävar vidare, fram mot den verklighet vars avbild den är" (*Katolska Kyrkans Katekes* 1996 s. 566). Verkligheten är Gud och alla tings mål.

Aquino skriver att vi genom förnuftet inser vad som ska göras och vad som ska undvikas. Han poängterar att Gud har skrivit det i våra hjärtan. Det är dock nödvändigt att lyssna. Att studera skrifterna är att lyssna. Det är en växande process och ett sätt att förbli i kärleken.

Aquino skriver att det som det gudomliga uppenbarar för en människa är att förlita sig på, mer än det mänskliga förståndet. Då det gudomliga är bortom det mänskliga förståndet. Det som uppenbaras är sanningen, på det sättet att sanningen kommer ifrån skaparen, orsaken till allting. Det skapade är inte sanningen. Det enda sättet för människan att närma sig sanningen och få den uppenbarad är genom inspiration. Jesus säger: "Jag är vägen och sanningen och livet" (Aquino, *Summa Theologica* s. 11). Detta eftersom sanningen

uppenbaras ifrån honom. Jesus kan inte se på de skapade tingen och beskriva sanningen eftersom de är skapade av Gud.

När en person studerar teologi, är inte frågan vad hon läser, utan vad som händer med människan när hon läser. Den inspirerade skriften har ett mål, att inspirera människan. Då det endast är på detta sätt som sanningen kan uppenbaras för människan. Detta är också grundtanken med Bibeln. Lagar och förordningar är till för att de ska leda till ett gott liv, men också för att stilla människans sinne, så att hon blir mer mottaglig för uppenbarelsen.

Det enda sättet att bli är att *vara*. När teologen studerar skrifterna eller annat inspirerat material *är* hon. Aquino skriver att genom att förverkliga och fullborda sin natur leds människan till sin slutliga bestämmelse där verklighet och sanning och godhet sammanfaller. Gud är det högsta varat och den högsta verkligheten.

Aquino skriver att människan är en del av det gudomliga och går mot gudomlighet i Kristus. Tro, hopp och kärlek är enligt Aquino viktiga dygder. Han skriver att Gud är närvarande i varje skapelse. De gudomliga dygderna skiner då igenom i människan. En person som närmar sig det gudomliga visar upp dessa dygder, då de är sanningsenliga.

Allt är en del i Gud och är i helig vetenskap behandlad under den aspekten, menar Aquino. Allting är då i grunden skapat i kärlek. Och det är i kärlek som alla ting når sin fulla potential. Att älska sin nästa som sig själv, är alltså då ett uttryck för en större sanning. Då människan kommer ifrån kärlek, och är evigt älskad så bör människan själv ge uttryck för dessa egenskaper. Vad som händer när en människa närmar sig Gud är att hon älskar. Att ge kärlek leder till att människan blir mer lik Gud, vilket enligt Aquino leder till att hon går mot sin fulla potential som människa.

Gud är i naturen kärlek. Gud är inte god för att han orsakar godhet, godhet flyter från honom för att han är god. Varje skapat ting bör låta kärlek flyta ut, för att ge uttryck för det gudomliga. Då människan närmar sig det gudomliga blir hon mer kärleksfull. Hon blir också mer kraftfull, då Gud är kärlek. Gud är alltings orsak. Vilket betyder att det finns en oerhörd kraft i kärlek. "Gud förklaras som skaparen av allt. Eftersom han är skaparen av allt, kan han inte vara en av dessa ting, Gud är, snarare anledningen till att allting existerar." (McIntosh 2008, s.32) Då vi alla rör oss i Gud, har Gud den potentiella möjligheten att inspirera våra

tankar. Bibeln skulle då kunna vara en skrift som vägleder människan till nyckeln, som öppnar hennes hjärta för kärleken, som är den skapande kraften bakom allt. Vad Paulus försöker förmedla, i Bibeln, när han uppmanar till tro, hopp och kärlek är att när en person lever, tänker och inspireras efter dessa principer är hon inspirerad av samma ande som ledde Jesus mot sanningen om honom själv och hans relation till Gud (McIntosh 2008, s.6). Gud påverkar människan inifrån, genom kärlek. Den Helige Ande kommer från Gud, och det är denna kraft som leder människorna menar Aquino. Jesus beskriver Den Helige Anden på flera ställen i Bibeln. Aquino menar att Den Helige Ande är kärlek.

Aquino skriver att de teologiska principer som är lärda av Gud bygger upp för att se allt på Guds vis (McIntosh 2008 s. 4). Han uttrycker det så här: "Inte på grund av vad som ses av honom som tror, men vad som ses av honom som är trodd" (Aquino *Summa Theologica* 1. 12. 13). Det är Gud som ser genom människan, menar Aquino. Människan och Gud bör då vara ett, det vill säga icke separerade, för att detta ska kunna komma till uttryck. Den största visionen av människan och Guds största vision av människan är en och samma. De djupaste önskningarna som kommer ifrån människans inre bör då vara Guds djupaste önskning för människan.

En tolkning av Aquino är att han menade att då teologen lämnar sinnet öppet för Guds mening, kommer han finna att hans tankar och ord på ett mystiskt vis kommer till liv, av närvaron av Gud som ensam förstår den fulla meningen (McIntosh 2008 s. 21). Människans tankar och ord kommer då på ett mystiskt vis till liv av Gud, enligt McIntosh. Då Gud är oändlig, kan det inte finnas något utanför Gud. Då skulle Gud inte vara oändlig. Han skulle vara något, som tillsammans med något annat skulle vara oändligt. Aquino skriver att Gud är alltings ursprung, och att ingenting kan vara helt separerat ifrån Gud.

För att förklara något som är bortom våra sinnen, kan man använda ord. Men eftersom det som ska beskrivas möjligtvis är bortom våra sinnen, är det möjligt att ens beskrivning är bristfällig, eller rent fel. Men man har ändå en möjlighet att försöka, att filosofera inom teologin utifrån den förståelse man har, samt de uttryckssätt som man använder för att förmedla tankar och tros synpunkter. Att filosofera och resonera kring teologiska frågor var ett sätt för Aquino att själv få inspiration. Då sanningen inte går att beskriva kan den endast uppenbaras. Alltså är inte texten det viktiga, utan på vilket sätt texten uppenbarar det

gudomliga genom inspiration. Sanningen går inte att beskriva. Sokrates kända citat gör sig här gällande: "Klok är den som vet vad han inte vet." Skrifterna är inte till för att förklara något som inte låter sig förklaras, men för att inspirera. Det viktiga är vad som händer med människan som studerar Bibeln. Vad händer med människan? Det mest betydelsefulla är hur våra hjärtan påverkas.

Det är endast genom det gudomliga som människan, enligt Aquino, når fullständig lycka: "Gud ensam uppfyller människors längtan" (*Katolska Kyrkans Katekes* 1996 s. 473). Det är Gud, ensam, som uppfyller den djupaste längtan som människorna har.

Aquinos syn sammanställs av prästen Herbert McCabe: "När en människa förstår det vackra djupet av Gud, är sinnet inte påverkat av en form, som är liknelsen av Gud, utan av Gud själv. Gud blir inte endast ett objekt i våra sinnen, men livet som gör att våra sinnen är vad de är" (McIntosh 2008 s. 27). Sinnet är då inte påverkat av någon yttre form. Men av det sanna och gudomliga, orsaken till alla ting och att allting existerar.

För att svara på den första av de tre grundfrågorna och *vad det är som påverkar teologen*, så verkar svaret vara Gud. Han som finns i allt, rör sig genom allt, och är alltings början och slut. Han är skaparen av allt, och som Aquino beskriver det med hjälp av Aristoteles filosofi, "den första röraren". Alla tings ursprung och slutliga mål. Kärleken är enligt teologerna nyckeln till allt.

För att ge ett svar på den andra frågan och *hur en människa växer som studerar teologi*, så verkar svaret vara att det är något som skulle kunna liknas vid en "inre process". Sanningen eller Gud, går inte att förklara. Enligt Aquino kan det dock förklaras vad Gud inte är. Och genom att se vad som inte är sant kan en människa närma sig sanningen. Vår kultur och sociala bakgrund är en viktig komponent i vår relation till världen. Detta visar att världen är relativ till människans livssituation och förståelse. Sanningen går inte att beskriva genom att se på världen eftersom den är skapad. Sanningen är att finna i Skaparen, vilken människan lär känna i en process som skulle kunna beskrivas som en "inre process". En människas syn på världen kommer alltid att påverkas av kulturen, vilket gör att den är föränderlig. Men sanningen är inte föränderlig. Gud är skaparen av allt. Han är *alpha* och *omega*, början och slutet. Oberoende av kultur och sociala förhållanden.

För att svara på frågan: *hur det gudomliga ger sig uttryck i människans liv*, så är svaret enligt Aquino att det leder till ett mänskligt blomstrande. Aquino beskriver vikten av att studera det gudomliga med hjälp av Aristoteles filosofi, om att den vise studerar den slutgiltiga användningen av ett föremål. Då Gud är den slutgiltiga orsaken är det vist att studera Gud. I liknande resonemang får Aristoteles stort utrymme i Aquinos texter. Liksom de skapade tingen strävar efter fulländning i Gud, strävar Gud efter fulländning i sig själv. Det finns ingen separation i den bemärkelsen som människan talar om. Därför är det av största vikt att studera det gudomliga, enligt Aquino. Slutet är början och början är slutet. Vi rör oss alla och finns till i Gud, hans största önskan är vår största önskan. Därför är vikten att studera Gud av största betydelse. Att närma sig sanningen gör att människan, enligt Aquino, uppnår mer av de potentialer som hon har eftersträvat. Den levande Guden är bortom människans idéer. Att lära känna Gud är att nå sin egen fulla potential. Att söka sanningen och lyckan är i grundlig mening samma sak. Detta då sanningen leder till lycka. Att söka lyckan i det som är föränderligt och relativt till människan själv är inte bestående. En människa bör då söka lyckan i alltings Skapare och ursprung, *kärleken*.

Genom exemplifiering med Thomas av Aquino, samt genom att använda Achtemeier för att precisera McIntosh syn om den gudomliga närvaron vid studier av "den inspirerade texten", har jag försökt bevisa att studiet av den inspirerande texten är en fråga om samverkan av uppenbarelse/tro- erfarenhet, miljö, kontext, kultur.

5.2 Förslag på fortsatt forskning

Ett förslag på fortsatt forskning är att studera Aristoteles lära mer grundligt. Detta kan leda till en djupare insikt i vad han grundade sina antaganden på. Det är även intressant att studera Aristoteles lärare. Att få en grundlig inblick i deras syn på det gudomliga och hur de menade att en person fick kunskap om sanningen. Även deras syn på sanningen är intressant att forska i. Detta på grund av att de hade en stor förståelse av filosofi samt en vishet som studeras än idag. Den vishet de hade är mycket intressant att ta del av, bland annat för att förstå vår samtid samt hur filosoferna konstruerade världsbilden före Jesus födelse.

Ett annat förslag på fortsatt forskning är att studera fler av kyrkofäderna och ta reda på deras förhållningssätt till det gudomliga. På vilket sätt de studerade det gudomliga och på vilket sätt de menade att Gud verkade i människan. Thomas av Aquino citerar Augustine av Hippo vid flera tillfällen. Att studera Augustinus av Hippo utifrån grundfrågan om "den inspirerande skriften" skulle vara intressant. Även Irenaeus skulle vara intressant att fördjupa sig i. Detta är två kyrkofäder som McIntosh skriver om i sin bok *Divine Teaching*. De kan inneha en fördjupad kunskap om det gudomliga som är värd att studera.

Att studera andra religioner och skrifter är också mycket intressant, för att se hur personer som studerat dessa ställer sig till "den inspirerade skriften". Ett exempel på en intressant skrift är *Bhagavad Gita*. Den inspirerade bland annat Gandhi och Martin Luther King.

6. Sammanfattning

I den här uppsatsen undersöker jag innebörden av "den inspirerande skriften". Genom att studera kyrkofadern Thomas av Aquinos texter vill jag påvisa McIntosh antagande om att det är Gud som verkar i den som studerar inspirerad skrift. Detta är utgångspunkten för ett resonemang som McIntosh för i boken *Divine Teaching*. Han påpekar då att Gud verkar i den som studerar inspirerad skrift. För att klarlägga vad som menas med inspirerad skrift har jag använt mig av texter av exegeten Paul J. Achtemeier. Ovan nämnda påståenden exemplifieras genom tolkning och analys av texter av Aquino. Han är den framstående teologen i denna studie, och det är kring Aquinos texter som allt resonemang förs. Aquino fick ett stort inflytande från Aristoteles filosofi. Det medför att även filosofin ges ett stort utrymme i denna uppsats. Filosofi är inte en separerad del ifrån religionen och studiet av det gudomliga, tvärtom är det grundligt sammanflätat. Även vetenskap är till stor del sammanflätat med teologin, och detta påvisas i en modell i uppsatsen. I denna modell kommer Aquinos syn på de olika aspekterna av filosofi, vetenskap och teologi samman i ett mönster.

Huvudfrågan är: *Hur påverkas den som studerar inspirerad skrift och vilken roll spelar den för skapandet av teologi, samt vad är innebörden av detta?* Detta har sedan delats in i tre mindre frågor, nämligen: *vad det är som påverkar teologen, på vilket sätt och hur det ger sig*

uttryck i personen liv. Sammanfattningsvis kan sägas att, det enligt Aquino, är Gud som verkar i teologen. Gud verkar genom att inspirera i något som skulle kunna liknas vid en inre process. Detta beskrivs om och om igen av Aquino som något han kallar uppenbarelse. Gud uppenbarar sanningar för teologen genom att teologen fördjupar sig i de gudomliga orden och lever efter dem. Detta menar Aquino leder till ett mänskligt blomstrande, där en människas potentialer mer och mer gör sig gällande. På det viset leder det till lycka. Aquino menar att Gud och människan är ett, och att Gud fröjdar sig i människan. Gud vill att människa ska uppnå sin fulla potential och få mer liv. Den inspirerande skriften och buden är alltså något som är till för människan, för att leva till fullo. En viktig poäng med studien är att samverkan med kulturen, är en grundförutsättning.

Referenser

Achtemeier, Paul J (1980) *The inspiration of scripture, Problems and Proposals*. The Westminster Press, Philadelphia.

Aquino, Thomas av (1981) *Summa Theologica, Complete English Edition in Five Volumes*. Christian Classics a division of Thomas More Publishing. Texas.

Aquino, Thomas av (1975) *Summa Contra Gentiles, Book one: God*. University of Notre Dame Press, London.

Aristoteles (1993) *Den Nikomachiska Etiken*. (Översättning och kommentarer av Ringbom, M.) Daidalos, Göteborg.

Eriksen, Trond, Berg, Traney, Knut, Erik (1992) *Filosofi och Vetenskap, Från antiken till högmedeltiden*. Studentlitteratur, Lund.

Jeanrond, Werner (1991) *Theological Hermeneutics: Development & Significance*, Crossroad, New York.

Katolska Kyrkans Katekes (1996) Bokförlaget Catholica, Libreria Editrice Vaticana

Kretzmann, N. Stump, E (1993) *The Cambridge Companion to Aquinas*. Cambridge University Press, New York.

Lindskog, Claes (1999) *Platon Staten*. Bokförlaget Nya Doxa, Falun.

Martling, Carl Henrik (2007) *Kyrkans Tjugo Sekel, Ett kyrkohistoriskt kompendium*. Artos & Norma Bokförlag, Skellefteå.

McIntosh, Mark A (2008) *Divine Teaching: An Introduction to Christian Theology*. Oxford: Blackwells.

Nordin, Svante (1995) *Filosofins historia. Det västerländska förnuftets äventyr från Thales till postmodernismen*. Studentlitteratur, Lund.

Pegis, Anton C (1975) "General Introduction", *Summa Contra Gentiles, Book one: God*, University of Notre Dame Press Notre Dame, London, s. 1-51.

Persson, Per Erik (1957) *Sacra Doctrina. En studie till förhållandet mellan ratio och revelation i Thomas av Aquino teologi*, C W K Gleerup, Lund 1957

Schumacher, E. F (1985) *Vägledning för vilseförda*. Rabén & Sjögren, Stockholm.

Sigurdson, Ola, Svenungsson, Jayne (red.) (2006) *Postmodern Teologi, En Introduktion*, Verbum förlag AB, Stockholm.